

ارزیابی سیاست «خصوصی سازی» وانتشار اوراق مشارکت

در قانون بودجه ۱۳۸۰

دفتربورسهای اقتصادی^۱

شرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱. سیاست خصوصی سازی

مروری بر مبانی نظری و عملی سیاست خصوصی سازی در کشورهای مختلف، نشان می دهد که اصولاً بحث خصوصی سازی و سیاست گذاری آن، یک برنامه میان مدت و بلندمدت است که پرداختن به آن در برنامه های کوتاه مدت و آن هم در قالب بودجه های سنواتی، منطقی به نظر نمی رسد.

طی سال های گذشته به دنبال مسکوت ماندن خصوصی سازی براساس «قانون نحوه واگذاری

۱. این گزارش در دفتر بررسی های اقتصادی مرکز پژوهشها و توسط خانم مهی رحیمی تهیه شده است.

سهام دولتی و متعلق به دولت به ایثارگران و کارگران» مجدداً بحث خصوصی سازی در قالب برخی تبصره های قوانین بودجه - مشخصاً تبصره ۳۵ قانون بودجه سال های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ - مورد توجه قرار گرفت؛ لکن به دلیل مشکلات گوناگون و از جمله مهمترین آن ها (عدم وجود ساختار سازمان یافته برای اجرا) این مهم همچنان در اجرا با ابهام مواجه گردید. با تصویب قانون برنامه سوم و در اولویت قرار گرفتن برنامه خصوصی سازی در قسمت های مختلف آن، از جمله فصل اول ماده ۲ (اصلاح ساختار اداری و مدیریت کشور) فصل دوم (ساماندهی شرکت های دولتی) و از همه مهمتر فصل سوم (واگذاری سهام و مدیریت شرکت های دولتی) انتظار می رود، چنان که در مواد مختلف فصول فوق الذکر دقیقاً و مشخصاً به موضوع چگونگی برخورد با ساختار فعلی فعالیت های دولتی و همچنین پیش بینی تشکیل سازمان خصوصی سازی (ماده ۱۴ و ۱۵ در فصل سوم قانون برنامه سوم) اشاره شده، اقداماتی نیز در این باره صورت پذیرد. البته به نظر می رسد چارچوب پیشنهادی و تصویب شده در قانون برنامه سوم الزامی برای دولت در قالب بودجه های سنواتی ایجاد نکرده تا براساس آن برای اجرای مفاد برنامه اقدام کند.

مع الوصف، مطالعه و بررسی مفاد تبصره ها و مواد مندرج در بودجه سال ۱۳۸۰ کشور نشان دهنده آن است که بجز موارد مندرج در بند ۱ و بند ۲ «س» ذیل تبصره ۲ لایحه بودجه در خصوص اجرای سیاست خصوصی سازی - به مورد مشخص دیگری اشاره نشده است؛ چنان که در بند ۱ «آ» آمده است؛ «بودجه شرکت ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت که براساس قانون برنامه سوم و مصوبات مراجع ذی ربط، ادغام یا تجزیه می شوند یا در قالب شرکت های مادر تخصصی طبقه بندی می گردند، متناسب با تغییرات سازمانی مربوط به هماهنگی دستگاه ذی ربط توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور اصلاح و ابلاغ می گردد». چنان که ملاحظه می گردد تغییر ساختار شرکت های دولتی و نحوه برخورد با آن ها - به عنوان مثال تشکیل شرکت های مادر تخصصی - مطابق مفاد برنامه سوم و سیاست های اجرایی آن، صورت خواهد پذیرفت و کم و کیف بودجه مربوط به آن ها صرفاً در قالب بودجه سال ۱۳۸۰ مشخص خواهد گردید.

براین اساس، سازمان نظام یافته ای است که اجرای سیاست خصوصی سازی را هدایت و کنترل کند و فقط در حد اختیارات مشخص و معین، برای شرکت های مشمول تکلیف محدوده ای از وظایف مترتب بر عهده بودجه - که قانون یکساله کشور است - واگذار گردیده است.

همچنین در بند «س» ذیل تبصره ۲ لایحه بودجه سال ۱۳۸۰ چنین آمده است؛ «در راستای سپردن امور صنعتی به مردم و خصوصی سازی، وزارت صنایع می تواند نسبت به

ایجاد شهرک های صنعتی توسط بخش خصوصی و تعاونی اقدام نماید. شهرک های صنعتی غیردولتی از امتیازات مقرر در قانون شهرک های صنعتی برخوردار می گردند. چنان که در این بند نیز ملاحظه می گردد نحوه اجرای سیاست خصوصی سازی، در قالب لایحه بودجه طراحی و پیش بینی نشده و صرفاً الزامات اجرایی (در حد اختیارات و وظایف قانون بودجه) به سازمان مربوط ابلاغ گردیده است که در این حالت، می توان نظارت و هدایت سازمان خصوصی سازی را در کنار برنامه کوتاه مدت و یک ساله بودجه دقیقاً پیش بینی کرد که خود، از ابزارهای مهم برای اجرای مطلوب برنامه های سیاست خصوصی سازی است.

۲. سیاست انتشار اوراق مشارکت

مطابق مبانی نظری، تجارب و تاریخ مدون موجود، بازار متشکل سرمایه و فعال بودن نهادهای مختلف آن در رشد و توسعه اقتصادی کشورها آثار سودمند و قابل توجهی داشته است.^۱ ساختار مالی - اقتصادی ایران، متکی بر سیستم پایه بانکی بوده و به استفاده از ارکان مختلف بازار سرمایه، کمتر توجه شده است. حتی از تنها رکن این بازار در نظام اقتصادی کشور یعنی بورس اوراق بهادار نیز بهره برداری لازم صورت نمی پذیرد. نتیجه تداوم این وضعیت، اتکا به منابع سیستم بانکی است که آثار سوء و تبعات منفی آن بر متغیرهای پولی اقتصاد کشور از جمله کسری بودجه، نقدینگی و تورم قابل توجه است.

به منظور توجهی اثرات منفی اتکا به منابع سیستم بانکی در حجم گسترده و در جهت تأمین مالی پروژه های مختلف دولتی، توجه به تغییرات در متغیر پایه پولی و نقدینگی در کشور حائز اهمیت فراوان است. به عبارت دیگر، در نتیجه استفاده قابل توجه از منابع سیستم بانکی (استقراض دولت از بانک مرکزی) در تأمین مالی پروژه های سرمایه گذاری (رشد ۳۰ درصدی طی سال های ۱۳۷۶-۱۳۷۰)^۲ پایه پولی با رشد قابل توجهی طی یک دهه اخیر مواجه بوده است. چنانکه رشد پایه پولی از حدود ۳ درصد در سال ۱۳۶۹ به حدود ۳۸ درصد در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است

۱. برای آگاهی پیش تر رجوع کنید به:

- رهیافتی به کارکردهای بورس اوراق بهادار و جایگاه آن در بازارهای مالی، گزارش مفصلی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، ۱۳۷۴.
- میرمطهری، سیداحمد، جهت گیری های بازار سرمایه برای پوشش نیازهای اقتصادی ملی در گستره جغرافیای کشور، سیداحمد میرمطهری، مجموعه مقالات هشتمین کنفرانس سیاست های پولی و ارزی، مؤسسه تحقیقات پولی و بانکی، تابستان ۱۳۷۷.
- هفتابی، پرویز، بازار پول و سرمایه و مؤسسات اعتباری غیربانکی، مجموعه مقالات... مرداد ۱۳۷۳.
- جنابیان، محمد حسین، سرمایه گذاری و دارایی های مالی، مجله بورس، مهر ۱۳۷۷.
۲. گزارش های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال های مختلف.

که اثرات منفی آن بر رشد شاخص قیمت ها و به عبارتی تورم نیز غیر قابل اجتناب است. متغیر دیگری که در این ارتباط، باید به آن توجه کرد، حجم پول در گردش در جامعه یا حجم نقدینگی است. این متغیر که یکی از عوامل مهم افزایش تورم در کشور طی یک دهه اخیر محسوب می شود طی سال های مورد بررسی از رشد قابل توجهی برخوردار بوده است. چنانکه نرخ رشد این متغیر از حدود ۲۲ درصد در سال ۱۳۶۹ به ۳۷ درصد در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است.

نکته قابل توجه در این ارتباط کاهش محسوس و قابل ملاحظه نرخ رشد نقدینگی و نرخ رشد پایه پولی طی سال های ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ نسبت به سال های اولیه دهه ۱۳۷۰ است. چنانکه طی سال های ۱۳۷۵-۱۳۷۰ متوسط نرخ رشد پایه پولی و نرخ رشد نقدینگی به ترتیب ۲۸/۵ درصد و ۳۲/۳ درصد بوده است که در سال ۱۳۷۶ نرخ رشد پایه پولی به ۱۰/۸ درصد و نرخ رشد نقدینگی به ۱۵/۲ درصد و در سال ۱۳۷۷ نرخ رشد پایه پولی به ۱۸ درصد و نرخ رشد نقدینگی ۲۷/۱ درصد رسیده است.

البته اتلاق کاهش نرخ رشد پایه پولی و نقدینگی، صرفاً به دلیل انتشار اوراق مشارکت به لحاظ حجم اندک و غیر قابل توجه اوراق مشارکت منتشر شده چندان منطقی به نظر نمی رسد، ولی بی تاثیر نیز نبوده است. در این ارتباط سهم اندک مکانیزم ها و ابزارهای بازار سرمایه در تأمین مالی پروژه های سرمایه گذاری و تداوم سیاست های انقباضی پولی و در عین حال نیاز مبرم پروژه های زیربنایی به منابع مالی و لزوم کنترل نرخ تورم و کاستن از اثرات تورمی مراحل توسعه اقتصادی خصوصاً با اتکا به منابع سیستم بانکی، لزوم استفاده از امکانات بازار سرمایه در حجم وسیع غیر قابل انکار است.

بررسی های صورت گرفته و برخی مطالعات انجام شده^۱ در این ارتباط نشان می دهد در صورت تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز سرمایه گذاری ها از مکانیزم هایی غیر از سیستم بانکی موجبات کاهش نرخ رشد نقدینگی و در نتیجه، فشارهای تورمی ناشی

۱. برای آگاهی بیش تر رجوع کنید به:

- رحیمی فر، مهری، بروسی عملکرد اقتصادی انتشار اوراق مشارکت طرح های عمرانی بر تولید و تورم، معاونت امور اقتصادی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، مرداد ۱۳۷۹.
- کمیته انجمن، اکبر، سیاست های پولی مناسب جهت تثبیت فعالیت های اقتصادی، طرح تحقیقاتی انجام شده در معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۰.
- کمیته انجمن، اکبر و علوی، سید محمود، تحلیلی پیرامون مدل تورم و چگونگی مهار آن، معاونت امور اقتصادی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، خرداد ۱۳۷۴.
- داودی، پرویز، سیاست های تثبیت اقتصادی و برآورد مدل پویای تورم در ایران، فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی، سال پنجم، شماره ۱، بهار سال ۱۳۷۶.

از فرایند توسعه را فراهم خواهد آورد.

یکی دیگر از متغیرهایی که با حاکمیت سیستم پایه بانکی در نظام اقتصادی کشور در تعامل است، کسری بودجه و راه‌های تأمین آن است. طی سال‌های اخیر (همواره یا غالباً) اقتصاد کشور با کسری بودجه مواجه بوده و از روش‌های مهم تأمین کسری بودجه، استقرار از سیستم بانکی بوده است که البته، آثار و تبعات آن نیز بر نرخ تورم به اثبات رسیده است. اجرای سیاست انتشار اوراق مشارکت در ایران، تجربه کوتاهی را پشت سر گذاشته است. به عبارت دیگر از سال شروع برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (در سال ۱۳۷۳) موضوع استفاده از اوراق مشارکت به منظور تأمین بخشی از نیاز بودجه‌ای دولت از یک سو و بهره‌مندی از نقدینگی بخش خصوصی موجود در جامعه از سوی دیگر مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است.

کوتاه بودن زمان اجرای این سیاست در کشور از یک طرف، حجم اندک اوراق منتشر شده (در مقایسه با متغیرهای اقتصادی) از سوی دیگر، مانع از تحلیل همه‌جانبه اثرگذاری انتشار اوراق مشارکت بر متغیرهای اقتصادی است. مع الوصف، تداوم اتکا به منابع بانکی و عدم بهره‌مندی از مکانیسم‌های مختلف بازارهای مالی، به گسترش و تعمیق اختلالات در نظام اقتصادی کشور در ارتباط با متغیرهای نقدینگی و تورم و افزایش آن‌ها انجامیده است.

به منظور اطلاع از تجربه کوتاه اجرای سیاست اوراق مشارکت در کشور و آشنایی با مراحل تکوین و تدوین قانون انتشار اوراق مشارکت در کشور طی سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۷۳ (جدول شماره ۱) ارائه می‌گردد. هم‌چنان که ملاحظه می‌شود آغاز فعالیت جدی و قانونمند انتشار اوراق مشارکت به سال ۱۳۷۶ معطوف می‌گردد که زمان زیادی از آن نمی‌گذرد مضافاً این که به لحاظ کمی، حجم اوراق منتشر شده طی این سال‌ها نیز نسبت به متغیرهای اقتصادی کشور بسیار ناچیز و غیر قابل توجه بوده است که جدول شماره (۲) مبین آن است.

از سوی دیگر، عملکرد اجرایی سیاست انتشار اوراق مشارکت در کشور نشان می‌دهد که علی‌رغم تفاوت اندک نرخ سود علی‌الحساب این اوراق با نرخ سود سپرده‌های بلندمدت سیستم بانکی (در اغلب موارد) در مجموع به دلایل گوناگون از جمله تضمین بانک‌های معتبر در بازپرداخت اصل و سود علی‌الحساب و قطعی اوراق مشارکت و سرعت نقدینگی بالای این اوراق، استقبال عمومی از این سیاست قابل توجه بوده است.

به عبارت دیگر، سهم ۴۳ درصدی بخش خصوصی در خرید اوراق مشارکت طی زمان کوتاهی

که از اجرای این سیاست می گذرد، وجود انگیزه و علاقه سرمایه گذاران بخش خصوصی را برای مشارکت در طرح های سودآور اقتصادی نشان می دهد.

از طرف دیگر، مشخصات طرح ها - که برای اجرای آن ها از سوی دولت و سازمان های بخش عمومی اقدام به انتشار اوراق مشارکت گردیده - نشان می دهد که اولاً حداقل در مراحل ابتدایی اجرای این سیاست، پروژه های مذکور غالباً در بخش ساختمان و مسکن فعال بوده اند و ثانیاً

جدول ۱- مراحل تکوین و تدوین قانون انتشار اوراق مشارکت در کشور (طی سال های ۱۳۷۳-۱۳۷۶)

عنوان	قانون برنامه دوم (تیسره ۸۵)	مصوبه شورای پول و اعتبار (مصوب اردیبهشت ۱۳۷۳)	قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت (مصوب ۱۳۷۶/۶/۳۰)
تعریف	اوراق مشارکت، اوراق بدون نام است که به قیمت اسمی منتشر می شود.	- اوراق مشارکت، اوراق با نام یا بی نام است. - اوراق مشارکت با مجوز بانک مرکزی توسط سازمان سپری منتشر می شود. - اوراق مشارکت قابل انتقال به غیر است. - اوراق مشارکت قابل معامله در بورس و غیر بورس است. - این توسط بانک مرکزی انتخاب می شود.	- طرح های عمرانی مورد نظر در این قانون طرح های است که در مدت مطلوبی حلاله بر تأمین هزینه ها، سود مناسبی را نیز حلاله دولت نماید. - منظور از طرح های انحصاری دولت در این قانون قطع مالی است به نحوی که فایده های ناشی از بهره برداری طرح قابل فروش و قابل فروش به پول باشد. - اوراق مشارکت اوراق با نام یا بی نام است که به موجب قانون با مجوز بانک مرکزی به قیمت اسمی منتشر می شود.
اهداف	- جذب سرمایه های مردمی - استقرار عمومی	- افزایش مشارکت های مردمی - ایجاد تنوع در بازارهای مالی - تکمیل و توسعه طرح های سودآور بخش عمومی و خصوصی - تأمین منابع از طریق منابع غیر بانکی	- تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح های عمرانی - نظامی دولت در پروژه های سالیانه - تأمین منابع مالی مورد نیاز جهت ایجاد، تکمیل و توسعه طرح های سودآور تولیدی، ساختمانی و خدماتی
امتیاز شرایط	- طرفداران اوراق در خرید مستعدان از محل وجوه اوراق مشارکت بر دیگران تقدم می یابند. - به اوراق مشارکت سود علی الحساب لغاتی می گردد. - سود قطعی اوراق پس از اتمام عملیات اجرایی طرح تعیین می شود.	- سود علی الحساب اوراق مشارکت به نرخ معین لغاتی می گردد. - سود قطعی قابل پرداخت با توجه به شرایط اقتصادی کشور پرداخت می شود. - وجوه حاصل از فروش اوراق مشارکت باید منحصراً به مصرف اجرای طرح برسد.	- سود علی الحساب به اوراق بر اساس نرخ معین لغاتی می گردد. - سود قطعی قابل پرداخت طبق قرارداد عملیات مشخص و معین خواهد گردید. - مصرف وجوه حاصل از باگذاری اوراق مشارکت در غیر اجرای طرح های مربوط در حکم مصرف غیر قانونی در وجوه و اسواق عمومی محسوب می گردد.

مأخذ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی - سازمان برنامه و بودجه.
- قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت، مصوب مجلس شورای اسلامی.
- مصوبه شورای پول و اعتبار - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

جدول ۲- سهم انتشار اوراق مشارکت در برخی متغیرهای اقتصادی کشور

سال	حجم اوراق مشارکت منتشر شده		قدینگی		تولید ملی		تشکیل سرمایه ملی	
	مقدار (میلیارده ریال)	سهم اوراق (درصد)	مقدار (میلیارده ریال)	سهم اوراق (درصد)	مقدار (میلیارده ریال)	سهم اوراق (درصد)	مقدار (میلیارده ریال)	سهم اوراق (درصد)
۱۳۷۳	۷۵	۰/۱۲	۶۱۸۴۳/۹	۰/۱۲	۱۲۹۳۵۰/۸	۰/۰۶	۲۹۸۵۳/۱	۰/۲۵
۱۳۷۴	۲۲۵	۰/۲۶	۸۵۰۷۲/۲	۰/۲۶	۱۸۰۸۰۰/۱	۰/۱۲	۴۱۵۱۱	۰/۵۲
۱۳۷۵	۶۵۰	۰/۶	۱۱۶۵۵۲/۶	۰/۶	۳۳۵۷۵۷/۲	۰/۳۷	۶۰۵۳۴/۳	۱/۱
۱۳۷۶	۲۳۷۱	۱/۸	۱۳۴۲۸۶/۴	۱/۸	۲۷۷۶۶۳/۸	۰/۹	۶۹۸۹۱/۶	۳/۵
۱۳۷۷	۲۸۳۰	۱/۶	۱۷۰۷۳۹/۶	۱/۶	۳۲۷۵۹۵/۷	۰/۸۶	۷۲۳۶۵/۹	۳/۸

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نماگرهای اقتصادی - سال‌های مختلف.

فراگیری مورد انتظار قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت، مبنی بر تسری فعالیت‌ها در زمینه‌های گوناگون را شامل نمی‌شوند.

نکته قابل توجه دیگر در این خصوص، انتشار اوراق مشارکت تحت عنوان اوراق مشارکت ملی است که در سطحی وسیع‌تر از سایر موارد اوراق مشارکت، عملی گردیده و در بودجه‌های سنواتی نیز حجم انتشار این اوراق هر ساله پیش‌بینی نشده است.

در مورد طرح‌های ملی، لازم به توضیح است که موضوع این قبیل طرح‌ها، عام و فراگیر است و مصداق معینی - از نظر حیطه فعالیت‌های مشخص و به لحاظ آمار و اطلاعات - را دربر نمی‌گیرد. در واقع انتشار این قبیل اوراق مشارکت، استقرار دولت از مردم است به منظور انجام بسیاری از امور تولیدی، خدماتی و... که البته، عینیت آن را در تولید ملی و نیز در بخش‌های خاص نمی‌توان تعیین کرد و از این رو، نشان دادن تأثیرپذیری اجزای تولید ملی از این جریان نیز با مشکلات مختلف مواجه خواهد بود. جدول (۲) ارتباط انتشار اوراق مشارکت را با برخی متغیرهای کلان اقتصادی کشور نشان می‌دهد.

چنان‌که ملاحظه می‌شود، در حالی که حجم انتشار اوراق مشارکت طی سال‌هایی که از اجرای این سیاست در کشور می‌گذرد، در سال ۱۳۷۷ به ۱/۶ درصد نقدینگی کل کشور، ۷/۸۶ درصد از تولید ملی کشور و ۳/۸ درصد از تشکیل سرمایه ملی کشور بالغ می‌گردد، نمی‌توان منتظر اثرگذاری

قابل توجه انتشار اوراق مشارکت بر متغیرهای کلان کشور (مطابق با مبانی تئوریک و نظری)^۱ همچون تولید ملی و تورم بود. همچنین در این خصوص به منظور نشان دادن حجم اندک اوراق مشارکت منتشر شده، موارد مصرف محدود ای این اوراق در بخش های خاص و سال های اندکی که از اجرای این سیاست می گذرد جدول شماره (۳) مشخصات اوراق مشارکت منتشر شده از سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۷/۹/۳۰ را به شرح زیر نشان می دهد:

جدول ۳- وضعیت اوراق مشارکت از سال ۱۳۷۳ لغایت ۱۳۷۷/۹/۳۰ (ارقام به میلیارد ریال)

نوع اوراق	نوع	مبلغ مصروفه	مبلغ منتشر	مبلغ اوراق	تاریخ انتشار	مبلغ و تاریخ اقسامی اوراق				نوع	تاریخ	نوع	نوع
						اول	دوم	سوم	چهارم				
طرح لوب	اوپن مارکت	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۳۷۷	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق
طرح سالم سازی	اوپن مارکت	۲۰	۲۰	۲۰	۱۳۷۷	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق
طرح های دیگر	دولت	۳۰	۱۵۲	۱۵۲	۱۳۷۹	۱۳۷۹/۹/۳۰	۱۳۷۹/۹/۳۰	۱۳۷۹/۹/۳۰	۱۳۷۹/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق
اوراق	اوراق	۸۰	۸۰	۸۰	۱۳۸۰	۱۳۸۰/۹/۳۰	۱۳۸۰/۹/۳۰	۱۳۸۰/۹/۳۰	۱۳۸۰/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق
طرح های جدید	اوراق	۵۵۵	۵۷۶	۵۷۶	۱۳۸۱	۱۳۸۱/۹/۳۰	۱۳۸۱/۹/۳۰	۱۳۸۱/۹/۳۰	۱۳۸۱/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق
اوراق	اوراق	۱۱۰۴	۱۱۰۴	۱۱۰۴	۱۳۷۷	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۱۳۷۷/۹/۳۰	۲۰	شش ماهه	سکریس	کلیه اوراق

۳. اوراق مشارکت و قانون بودجه سال ۱۳۸۰ مطابق روال سال های گذشته، بصره ۲۰ از بودجه سال ۱۳۸۰ نیز به موضوع انتشار اوراق مشارکت پرداخته است. طبق بند «الف»، «ب»، «ج» و «د» به دولت اجازه داده شده است تا در بخش های

۱- جهت اطلاع بیش تر به منابع زیر مراجعه کنید: رحیمی، فر، مهری، طرح تحقیقاتی بررسی عملکرد اقتصادی انتشار اوراق مشارکت طرح های عمرانی و تولید و نووم، معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی، دارایی، مرداد ۱۳۷۹. عبده لبریزی، حسین (ترجمه) مبانی بازارها و نهادهای مالی، جلد اول، انتشارات آگاه، ۱۳۷۶.

ادامه جدول ۳- وضعیت اوراق مشارکت از سال ۱۳۷۲ لغایت ۱۳۷۷/۹/۲۰

نام اوراق	نوع اوراق	مبلغ مصوب (میلیارد ریال)	مبلغ منتشر شده (میلیارد ریال)	تاریخ سررسید	میانگین نرخ و شرایط انتشار					نوع تضمین	وضعیت اوراق	
					۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶			
اوراق تریو	شرکت صنایع و توسعه آلومینیوم	۱۰۰	۵۰	۱۳۸۰	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
اوراق تریو	شرکت صنایع و توسعه آلومینیوم	۲۲۵۰	۲۲۵۰	۱۳۷۹	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
اوراق مشارکت	وزارت نیرو (پارس پاور)	۴۰۰	۴۰۰	۱۳۸۰	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
طرح بازار سارنگ	شرکت پارس پاور	۲۰۰	۲۰۰	۱۳۸۰	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
شرکت مازنی	شرکت مازنی زنگنه نیرو	۵۰	۲۰	۱۳۸۰	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
اوراق تریو	شرکت صنایع و توسعه آلومینیوم	۷۵۰	۷۵۰	۱۳۸۰	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده
اوراق مشارکت	شرکت صنایع و توسعه آلومینیوم	۱۰۰	۲۰	۱۳۸۱	۱۳۷۲/۱۲/۲۰					۲۰	مجلس	تکمیل شده

مأخذ: اداره اعتبارات و نظارت بر بانکها، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

نیرو، کشاورزی و شیلات (جهاد کشاورزی) به انتشار اوراق مشارکت اقدام کند. مجموع اوراق مشارکت پیش بینی شده در این قانون، حداکثر تا مبلغ ۲۰۰۰ میلیارد ریال است که از این میزان ۱۰۰ میلیارد ریال مطابق با سال گذشته (بودجه سال ۱۳۷۹) به قطار شهری مشهد اختصاص یافته است.

سهم وزارت نیرو در انتشار اوراق مشارکت، حداکثر تا مبلغ ۳۰۰ میلیارد ریال برای طرح های بخش برق و تا مبلغ ۱۵۰۰ میلیارد ریال برای تکمیل عملیات اجرایی طرح های عمرانی دیگر می باشد.

به وزارت جهاد کشاورزی نیز مجوز انتشار ۲۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت در سال ۱۳۸۰ برای تکمیل و اجرای طرح های تأسیسات زیربنایی و سایت های تکثیر و پرورش ماهی و میگو (از طریق شرکت سهامی شیلات ایران) داده شده است. همچنین این وزارتخانه برای تکمیل طرح توسعه نیشکر خوزستان، مجوز انتشار حداکثر ۴۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت را از طریق قانون بودجه سال ۱۳۸۰ دریافت کرده است.

قابل تذکر است که سرجمع اوراق مشارکت پیش بینی شده با رقم منظور شده در قانون بودجه،

همخوانی ندارد. به عبارت دیگر، در بودجه سقف ۲۰۰۰ میلیارد ریال در نظر گرفته شده، اما مجموع سرفصل‌های پیش‌بینی شده ۲۵۰۰ میلیارد ریال است.

جمع بندی و نتیجه گیری

موضوع اوراق مشارکت و بودجه سال ۱۳۸۰ از چند منظر قابل توجه است،

۱- چنان‌که ملاحظه گردید جدول (۳) تا پایان سال ۱۳۷۶ عمده دستگاه متولی انتشار اوراق مشارکت، وزارت مسکن و شهرسازی و شهرداری تهران بوده است. تا این مقطع، عدم تنوع فعالیت‌های مشمول انتشار اوراق مشارکت، بر توان تولیدی تمامی بخش‌های فعالیت، اثر قابل ملاحظه‌ای نداشته و فقط بخش مسکن و ساختمان را متاثر کرده است. لکن طی سال‌های بعد، با انعکاس نحوه و میزان انتشار اوراق مشارکت در قوانین بودجه سنواتی، رفته‌رفته بخش‌های تولیدی دیگری مشمول این سیاست شده‌اند، به گونه‌ای که در بودجه سال ۱۳۸۰ نه فقط بخش نیرو، بلکه زیربخش‌های مختلف کشاورزی (نظیر شیلات و طرح توسعه نیشکر) نیز مجوز انتشار اوراق مشارکت و بهره‌مندی از سرمایه‌های مردمی را به دست آورده‌اند.

البته، سایر دستگاه‌ها و سازمان‌های دیگر نیز در زمینه انتشار اوراق مشارکت خارج از چارچوب‌های بودجه‌های سنواتی نیز هر ساله اقدام به انتشار اوراق نموده‌اند که انجام آن به لحاظ قانون انتشار اوراق مشارکت، بلامانع می‌باشد.

۲- حجم اوراق پیش‌بینی شده برای انتشار (طی بودجه‌های سنواتی) در مقایسه با شاخص‌های مختلف اقتصادی نظیر: تولید ملی، تشکیل سرمایه ملی و نقدینگی، هم چنان ثابت و ناچیز است. در بودجه سال ۱۳۸۰ همچون سال‌های گذشته، سقف انتشار در سطح ۲۰۰۰ میلیارد ریال ثابت نگه داشته شده که این سطح با توجه به تحلیل‌های اقتصادی و اثرگذار بر فعالیت‌های اقتصادی (از طریق بخش غیردولتی) اندک است.

در مجموع می‌توان گفت که براساس آمار و ارقام منتشر شده^۱ حجم اوراق مشارکت منتشر شده در مقایسه با ارقام نقدینگی، تولید و سرمایه ملی ناچیز بوده است. چنان‌که طی سال‌های ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ سهم اوراق مشارکت منتشر شده به ترتیب به ۷۳ و ۲۱ درصد از کل نقدینگی، ۷۴ و ۷۲ درصد از تولید ملی و ۲۰ و ۲۴ درصد از سرمایه ملی رسیده است.

۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - اداره اعتبارات و نظارت بر بانک‌ها.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی